

Impact
Factor
2.147

ISSN 2349-638x

Reviewed International Journal

**AAYUSHI
INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL
(AIIRJ)**

Monthly Publish Journal

VOL-III

ISSUE-VI

June

2016

Address

•Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
•Tq. Latur, Dis. Latur 413512
•(+91) 9922455749, (+91) 9158387437

Email

•aiirjpramod@gmail.com

Website

•www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शारीरिक शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटीचा तुलनात्मक अभ्यास.

शिंदे विलास सोपानराव

संशोधक, शिक्षणशास्त्र संकुल
स्वा.रा.ती.म.वि नांदेड

डॉ. उदय डी. चव्हाण

मार्गदर्शक शिक्षणशास्त्र संकुल
स्वा.रा.ती.म.वि नांदेड

प्रस्तावना

आपल्या देशामध्ये प्राचीन काळापासूनच गुरूला ईश्वराचेच रूप मानले जाते. आधुनिक काळात देखील शिक्षकांना आपल्या शिक्षण पध्दती मध्ये महत्वाचे स्थान आणि मान संमान आहे. विज्ञान गणित सामाजिक शास्त्र शिक्षकांचा दर्जा हा उच्च प्रतीचा मानला जातो कारण आपल्या प्रचलीत शिक्षण पध्दती मध्ये भाषा, शास्त्र, गणित आदि विषयांना उच्च प्रतीचा दर्जा मिळालेला आहे त्या मुळे समाज, शासन दरबारी या विशेष शिक्षकांचा आदर आहे कारण यातुनच डॉक्टर इंजिनीअर साहित्यक तयार होतात.

शिक्षण ही विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्व विकास व समाज परिवर्तनास साहयक करणारी मौलिक प्रक्रीया आहे. शिक्षकामुळे हि प्रक्रीया अर्थपूर्ण होते अगदी प्राचीन काळातील गुरूकुल पध्दतीपासून ते आज पर्यंत भविष्यात ही जाती. शिक्षणात शिक्षकाची भुमिका महत्वाची मानली जाते. इंग्लंड मध्ये अशी धारणा आहे की, शिक्षकामुळे ब्रिटीश राज्यकर्ते संपुर्ण जगावार सत्ता प्रस्थापीत करू शकले. यासाठी तेथे असे म्हटले जाते की, It is the Oxford and Cambridge that ruled the world. या वरून शिक्षणात आणि समाजात शिक्षकाचे महत्वाचे स्थान असल्याचे दिसून येते. परंतु सद्य शिक्षण पध्दती मधुन डॉक्टर इंजिनीअर हे आर्दश नागरीक असतील याची खात्री देता येणार नाही.

शोध निबंधाची गरज :

संशोधक हा शा. शिक्षणाशी संबंधीत पदविधारक आणि शिक्षण शास्त्र महाविद्यालयात नोकरी करत असताना काही ठळक बाबी निदर्शनास आले शारीरिक शिक्षणाच्या पदवीसाठी चांगल्या गुणवतेचे विद्यार्थी येत नाहीत आणि त्याचा कल हा शिक्षण शास्त्र पदवी काडेच मोठया प्रामाणात आहे आणि या मध्ये विज्ञान , संगणकशास्त्र , वानिज्य शास्त्राचे विद्यार्थी मोठया प्रामाणात शिक्षण महाविद्यालयात प्रवेश घेतल्याचे दिसून आले या उलट सर्व सामन्य दर्जाचे आणि कला शाखेतील विद्यार्थ्यांचा कल हा शा. शिक्षण पदवीकडे असल्याचे दिसून आले त्यामुळेच सारासर विचार करून या प्रशिक्षण महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटी जी वर्तनास कारणीभूत ठरते त्याचा अभ्यास सदर संशोधनातुन करण्यासा प्रयत्न आहे.

अभिवृत्तीचा अर्थ व्यक्तीच्या व्यक्तीमत्वाची प्रवृत्ती जीच्याद्वारे त्या व्यक्तीचा एखादी वस्तु किंवा परीस्थिती याना अनुसरून कशा तरेचा प्रतीसाद असावा या बाबत निश्चित निर्णय ठरत असतो. फ्रीमनने अभिवृत्तीची व्याख्या पुढील प्रमाणे केली An attitude is a dispositional readiness to respond in certain

situations persons or objects in a consistent manner , which has been learnt and has become one's typical mode of response – (Freeman . F.S. Theory and Practice in Psychological testing.)

संशोधन विधान

मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शारीरिक शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटीचा तुलनात्मक अभ्यास.

संशोधन उद्दिष्ट

मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शारीरिक शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटीचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.

संशोधन परिकल्पना

मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शारीरिक शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटी मध्ये लक्षणीय फरक आहे.

संशोधन पध्दती

प्रस्तुत अभ्यासासाठी सर्वेक्षण पध्दतीचा वापर करण्यात आलेला आहे

नमुना निवड : मराठवाडा विभागातील ८ जिल्हातील शारीरिक शिक्षण आणि शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रत्येक विद्याशाखेच्या – प्रत्येक जिल्हातील १५ विद्यार्थ्यांची निवड करून शारीरिक शिक्षणाचे १२० आणि शिक्षण शास्त्राचे १२० असे २४० विद्यार्थ्यां निवडण्यात आले

संशोधन साधने

प्रस्तुत संशोधनासाठी डॉ. विष्णु पेटकर (२०१०) पुणे विद्यापीठ पुणे यांनी तयार केलेल्या प्रमाणीत अभिवृत्ती चाचणीचा वापर करण्यात आला ही चाचणी वरील दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांकडून घेण्यात आली आणि ही की- स्कोरींगच्या साहाय्याने विश्लेषण करण्यात आले.

या चाचणी मध्ये एकूण ४८ विधाने आहेत ३१ विधाने ही धनात्मक स्वरूपाची आणि १७ विधाने हे ऋणात्मक स्वरूपाचे आहे प्रत्येक विधानाला ५ पर्याय आहे १. पूर्णता सहमत २. सहमत ३. अनिश्चित ४. असहमत ५. पूर्णता असहमत लिंकर्टपध्दतीनुसार गुणांकण करण्यात येवून अभिवृत्ती कसोटीचे मापन करण्यात आले चाचणीतील महत्वाचे घटक 1.Social Experience 2. Health Fitness 3. Pursuit of vertigo 4. Aesthetic Experiences 5. Catharsis 6. Ascetic experiences

संख्या शास्त्रीय साधने

प्रस्तुत अभ्यासाचे विश्लेषण करण्यासाठी मध्यमान, प्रामाणविचलन आणि टि.मुल्याचा वापर करण्यात आलेला आहे.

संशोधन फलीत

मराठवाडा विभागातील शा. शिक्षण आणि शिक्षणशास्त्र विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती कसोटी तुलना

अ. क्र.	घटक	विद्यार्थी	संख्या	मध्यमान	प्रमाण विचलन	टी मुल्य	विश्वसनीयता
१	Social Experience	शिक्षण शास्त्र	१२०	२२.५	३.१५	०.३१	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	२२.६२	२.८८		
२	Health Fitness	शिक्षण शास्त्र	१२०	२४.९०	२.९१	१.४०	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	२४.३५	२.९२		
३	Pursuit of vertigo	शिक्षण शास्त्र	१२०	२६	३.०३	०.६४	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	२५.७५	३.१०		
४	Aesthetic Experiences	शिक्षण शास्त्र	१२०	२९.०६	३.२२	१	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	२८.६५	३.३०		
५	Catharsis	शिक्षण शास्त्र	१२०	२८.५	२.८६	०.३१	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	२८.६२	३.१८		
६	Ascetic experiences	शिक्षण शास्त्र	१२०	३०.०२	४.४५	०.७०	अविश्वसनीय
		शा. शिक्षण शास्त्र	१२०	३०.०४	३.९२		

लक्षणिय पातळी = ०.०५

वरिल सारणी वरून असे निदर्शनास येते की, **अनुक्रमांक एक** मध्ये अभिवृत्तीच्या Social Experience कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे २२.५ (३.१५) आणि २२.६२, (३.८८) असून टी मुल्य ०.३१ जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

अनुक्रमांक दोन मध्ये अभिवृत्तीच्या Health Fitness कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे २४.९० (२.९१) आणि २४.३५, (२.९२) असून टी मुल्य १.४८ जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

अनुक्रमांक तीन मध्ये अभिवृत्तीच्या Pursuit of vertigo कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे २६ (३.०३) आणि २५.७५ (३.१०) असून टी मुल्य ०.६४ जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

अनुक्रमांक चार मध्ये अभिवृत्तीच्या Aesthetic Experiences कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे २९.०६ (३.२२) आणि २८.६५, (३.३०) असून टी मुल्य ०.१ जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

अनुक्रमांक पाच मध्ये अभिवृत्तीच्या Catharsis कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे २८.५ (२.८६) आणि २८.६२, (३.११) असून टी मुल्य ०.३१ जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

अनुक्रमांक सहा मध्ये अभिवृत्तीच्या Ascetic experiences कसोटी मध्ये शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांचे मध्यमान (प्रमाण विचलन) ही अनुक्रमे ३०.०२ (४.४५) आणि ३०.०४, (३.९२) असून टी मुल्य ०.७० जे की, ०.०५ या पातळीवर लक्षणीय फरक दिसून आला नाही.

संशोधनातील निष्कर्ष :

१. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Social Experience कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Social Experience कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.
२. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Health Fitness कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Health Fitness कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.
३. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Pursuit of vertigo कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Pursuit of vertigo कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.
४. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Aesthetic Experiences कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Aesthetic Experiences कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.
५. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Catharsis कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Catharsis कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.
६. मराठवाडा विभागातील शिक्षण आणि शा. शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या अभिवृत्ती Ascetic experiences कसोटी चाचणी मध्ये लक्षणीय फरक दिसून आला नाही म्हणजे दोन्ही गटातील विद्यार्थ्यांची अभिवृत्ती Ascetic experiences कसोटी ही सारखीच आहे परिणामी सदरील परीकल्पना नाकारण्यात येते.

संदर्भ :

१. डॉ. भिंताडे वि.रा (१९८९) : शैक्षणिक संशोधन पध्दती (प्रथम आवृत्ती), नुतन प्रकाशन, पुणे.
२. डॉ. आलेगावकर, प.म. (१९९४) : प्रगत क्रीडा मानसशास्त्र, कॉन्टीनेटल प्रकाशन, विजयनगर, पुणे.
३. प्रा. सौ. जाधव माणिक (१९९९) : शिक्षणातील परिक्षण आणि मापन (प्रथम आवृत्ती), नुतन प्रकाशन पुणे.
४. डॉ. पेंठकर विष्णु (२०१०): अभिवृत्ती कसोटी चाचणी आणि हस्त पुस्तिका पुणे विद्यापीठ पुणे.